

ЯРМОЛЕНКО Ю. В.,

кандидат юридичних наук, доцент
кафедри цивільно-правових дисциплін
(Білоцерківський національний
аграрний університет)

УДК 347.73

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПОБУДОВИ ФІНАНСОВИХ ПІРАМІД

У статті розглядаються питання створення і функціонування фінансових установ, які в своїй діяльності використовують схеми, що мають ознаки пірамідальних.

Ключові слова: створення фінансової піраміди, фінансові установи, шахрайство.

В статье рассматриваются вопросы создания и функционирования финансовых учреждений, которые в своей деятельности используют схемы, имеющие признаки пирамидальных.

Ключевые слова: создание финансовой пирамиды, финансовые учреждения, мошенничество.

The article considers the problems of creation and functioning of financial institutions in their activities using diagrams showing signs of pyramidal.

Key words: creating a financial pyramid, financial institution, fraud.

Вступ. Одним з важливих елементів сучасної економіки є процес заощадження частини доходів, які можуть бути фактично інвестовані, передані в розпорядження іншого господарюючого суб'єкта, що має потребу в фінансових засобах, або зберігатися без їх прибуткового використання. Процес акумулювання і розміщення фінансових ресурсів безпосередньо пов'язаний з функціонуванням фінансових установ, що надають фінансові кошти від свого імені на певних умовах іншим суб'єктам, які мають потребу у коштах з метою підтримки ліквідності, безпеки і прибутковості грошових (інвестиційних) ресурсів. Вказані фінансові суб'єкти створюються як кредитні спілки, страхові і лізингові компанії, недержавні пенсійні фонди та інвестиційні фірми, фонди фінансування будівництва житла тощо. Але існують непрозорі фінансові схеми, які використовуються окремими установами. Сутність вказаних схем є відображенням такого багатоаспектного явища, як фінансове шахрайство, чим обумовлена необхідність у детальному дослідженні способів створення схем, що зорієнтовано на викорінення цих негативних явищ в суспільстві та прогнозування їх появи у подальшому.

Рівень недовіри громадян до держави, до державних банків активізував діяльність фінансових інститутів, що здійснюють перерозподіл грошових ресурсів між позичальниками і кредиторами, між емітентами та інвесторами. Що дало поштовх для розвитку діяльності фінансових пірамід. Підкреслимо, що ця діяльність заснована на обмані суб'єктів правовідносин, і полягає в тому, що особа (або група осіб) створює комерційну організацію не з метою виконання основних завдань, передбачених статутом; залучення вкладів громадян і юридичних осіб здійснюється з метою шахрайського заволодіння коштами, чим спричиняють збитки конкретній особі. Суспільна небезпека процедури використання довірчих відносин з власником грошових коштів або іншого майна шляхом зловживання довірою свідчить про актуальність проблеми створення фінансових пірамід.

Теоретичним підґрунтям дослідження технології використання пірамідальних схем фінансовими установами є праці В. Базилевича, О. Барановського, В. Віхлевщука, О. Гаманковій, Л. Горбача, В. Гончаренко, Г. Дмитренко, О. Зарічанської, С. Князева, В. Коваленка, С. Осадця, А. Самойловського, О. Слюсаренко, В. Фурмана, С. Чернявського, В. Черней, О. Шевцовій та інших вітчизняних і зарубіжних вчених.

Постановка завдання. Мета статті полягає у розгляді законодавства, думок вчених щодо створення установ, які застосовують у діяльності пірамідальні схеми на ринку фінансових послуг.

Результати дослідження. Поняття «технологія» як цілісна система впорядкованих дій є терміном, що набуває вираження в практичній площині їх послідовної реалізації. Розуміння технологічного підходу не виключає деякої теоретизації наукового знання, проте знаходить своє відображення все ж таки у функціональній сфері практичного застосування [31, с. 163]. Як комплекс організаційних заходів, операцій, систем принципів, методів і процедур, окремих норм права у відповідності з конкретними цілями суб'єкта розглядає поняття «технологія» О.К. Черненко [29, с. 8]. Більш звужує це поняття (як систему дій і операцій) російський вчений В.Н. Карташов [20, с. 46]. У Енциклопедичному словнику з державного управління поняття «технології» визначено як сукупність послідовно застосовуваних процедур, прийомів і способів діяльності, спрямованих на оптимальну та ефективну реалізацію цілей і завдань конкретного суб'єкта [19, с. 544]. Управлінська технологія – це сукупність методів і процесів управління, а також науковий опис способів управлінської діяльності, в тому числі формування управлінських рішень для досягнення загальних і конкретних цілей організації [25]. Отже, в цьому визначенні підкреслюється функціональний аспект створення системи, який спрямований на досягнення необхідного результату. Таким чином, слід визнати, що технологія представлена у вигляді своєрідного «виробничого процесу», в якому є заздалегідь певні операції і правила стандартного характеру.

Щодо технології створення фінансових пірамід, то, слід чітко визначити, що означає вказане поняття. У правознавців загальноприйнятого уніфікованого єдиного підходу до терміну «фінансова піраміда» не існує, а законодавцем нормативно-правове визначення та закріплення вказаного терміну також не зроблено, незважаючи на те, що «фінансові піраміди» – це поширене в економіці явище. Розглядаючи будь-яку категорію, об'єкт, явище, велике значення при цьому має понятійний апарат, той зміст та смисл, що несе поняття. Ще Гегель писав, що «поняття містить моменти одиничності, особливості і загальності ... Поняття – це загальне, яке визначено і залишається у своєму визначенні тим же самим цілим і тим же самим всезагальним, тобто така визначеність, в якій різні визначення речі містяться як єдність» [16]. Спробуємо визначити юридичну природу та зміст поняття «фінансова піраміда», бо саме зміст нам допоможе розкрити технології побудови фінансових пірамід. Особливістю фінансової піраміди науковці вважають таку схему організації бізнесу, в якій дохід виплачується за рахунок вкладень все нових учасників [15, с. 56], тобто основу доходів фінансової піраміди становлять внески та вкладення учасників або членів. Звертаючись до Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових послуг» (ст. 1, 4), бачимо, що операції з фінансовими активами, що здійснюються в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб, а у передбачених законодавством випадках і за рахунок залучених від інших осіб фінансових активів, є фінансовими послугами [2]. На думку О. Дорош [17, с. 22], установи, які акумулюють вільні кошти юридичних та фізичних осіб і розміщують їх на фінансовому ринку для отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів мають статус фінансових установ. В. Корнєєв, поділяючи наведену вище думку, визнає тотожну функцію фінансових установ: акумулювання коштів індивідуальних інвесторів із подальшим вкладанням в різні економічні проекти, для забезпечення підвищення рівня ліквідності фінансових вкладень [22, с. 38-39]. І. Караулова [21, с. 16] та Л. Баланюк [12, с. 47] до категорії фінансових установ відносять страхові компанії, недержавні пенсійні фонди, ломбарди, лізингові компанії, факторингові компанії, фондові біржі, позабіржові торговельно-інформаційні системи, клірингові компанії, інвестиційні фонди, небанківські платіжні системи, кредитні та довірчі товариства. В.Н. Хропанюк доводить, що предмет правового регулювання будь-якої правової галузі становлять суспільні відносини, що нею регулюються [27, с. 298]. Аналогічні правовідносини, що виникають в фінансових пірамідах та фінансових установах з питання акумулювання коштів юридичних або фізичних осіб, обумовлені спільністю цілей і завдань, свідчать про певну єдність і про тотожний предмет правового регулювання фінансових пірамід і фінансових установ. Предметом фінансової піраміди і фінансової установи як системи висту-

пають економічні відносини між суб'єктами. Вказане також означає про належність фінансових пірамід до категорії фінансових установ. Наведену нами думку поділяють відомі російські теоретики А. В. Белянин і О. Г. Ісупова, які стверджують, що фінансова піраміда це приватна компанія, яка залучає депозити приватних осіб, під обіцянку високих відсотків, що багаторазово перевищують ринкові ставки, та додають: якийсь час фірма підтримує репутацію і виконує власні зобов'язання, але потім виявляється банкрутом [13]. Як фінансове підприємство розглядає фінансову піраміду О. В. Анікін, він вважає, що це фінансове підприємство, що привертає гроші інвесторів високим доходом, який сплачується (цілком або переважно) з нових надходжень від інших інвесторів (вкладників) [10, с. 75], у підсумку призвести обіцяні виплати останнім вкладникам не представляється можливим [28, с. 252]. Але існують і протилежні думки. Так, В.Н. Костюк розглядав «фінансову піраміду» як спосіб діяльності, доводив, що це спосіб збільшення боргу, що веде до банкрутства, підкреслював при цьому, що оплата колишніх боргів здійснюється за рахунок нових запозичень [23, с. 22]. С. В. Дубровський розглядає «фінансову піраміду» як вид поведінки її організатора, при якому виконання прийнятих на себе зобов'язань відбувається тільки за рахунок залучення нових позик [18, с. 84].

Як зростаючу в часі систему боргових зобов'язань, підтримувану все зростаючими в часі грошовими надходженнями, пропонує розглядати фінансову піраміду Г. Агасандян [11], яка функціонує без реінвестування зібраних коштів і тільки до того моменту, коли поточні витрати на погашення цінних паперів, випущених раніше, стають рівні поточним доходам від продажу нових паперів. Цей момент і є моментом припинення існування піраміди, продовження роботи принесло б організатору збитки [18, с. 84-96]. Російські вчені Я. М. Миркин, Ю. В. Росляк, Ю. С. Сизов розглядають фінансову піраміду як шахрайську схему, під пірамідальними схемами розуміють підприємства: а) що сплачують кошти своїм учасникам за рахунок сум, залучених у нових учасників; б) в яких новим учасникам обіцяна висока прибутковість від їх інвестицій; в) які використовують недобросовісні і обманні тактики продажів, техніки маніпулювання натовпом, соціально-психологічні чинники залучення в фінансові піраміди і ведуть до перетворенню фізичних осіб в слабовільних жертв [24, с. 535]. Вважаємо, що слід погодитись із запропонованою тезою із наступних причин. По-перше, усіма правознавцями, що нами згадувалось вище, підкреслювалось: виплати вкладникам грошей, надання майна здійснюється не в результаті власної економічної діяльності, а за рахунок нових фінансових надходжень від вкладників, внаслідок недостатності власного майна позичальника – організатора фінансової піраміди для задоволення всіх майнових вимог вкладників, що, як наслідок, тягне заподіяння їм матеріальної шкоди. Саме тому умовою існування піраміди є залучення все нових і нових членів, що обумовлено фактором – якщо приріст інвесторів (клієнтів) починає знижатись, піраміда обов'язково впаде. По друге, у рамках МММ-2011 вкладникам обіцялося 20% щомісячно, пенсіонерам – від 30%, згодом – до 60% за рахунок розміщення «депозитів», тобто мали місце обіцянки швидкого збагачення, обман громадян та зловживання їх довірою. Слушною є думка вітчизняного науковця С. С. Чернявського, який доводив, що фінансові піраміди можуть застосовуватися в фінансових установах різних організаційно-правових форм, які залучають кошти громадян, із яких діяльність кредитних спілок та інвестиційна діяльність вважаються «класичними пірамідами», організатори яких прикриваються лише зовнішньою атрибутикою та обіцянками прибутків у майбутньому [30]. Науковець вважає, що саме на стадії створення установа містить ознаки корисливих посягань на фінансові ресурси громадян шляхом введення в оману [30, с. 56]. Отже, доходимо висновку, що фінансова піраміда – це установа, або підприємство, яке у своїй діяльності використовує схему заволодіння чужим майном або коштами шляхом обману та/або зловживанням довірою під виглядом економічно вигідного проекту, членство в якому можливо виключно за умови здійснення платежів на користь установи, що дає змогу іншим членам організації та безпосередньо організаторам отримувати прибуток.

Виходячи із вимог п. 7 ч. 3 ст. 19 Закону України «Про захист прав споживачів» [4] до дій, що вводять в оману віднесено: утворення, експлуатація або сприяння розвитку пірамідальних

схем, за яких споживач сплачує за можливість одержання компенсації, яку надають за рахунок залучення інших споживачів до такої схеми. Тобто утворення пірамідальних схем, як дії, що вводять в оману, з метою застосування незаконних шахрайських фінансових схем є різновидом фінансового злочину.

У боротьбі з суспільно-небезпечними діяннями, вчиненими шляхом обману або зловживання довірою особливу роль відіграє законодавчий напрям, який включає в себе створення та постійне вдосконалення правових норм по боротьбі з шахрайством. Тут також виділяється кілька принципів аспектів: визначення термінів, пов'язаних з фіксацією шахрайства і боротьбою з ним; створення норм права і правових механізмів, що в максимальному ступені звужують простір для шахрайства, тобто створення пірамідальної схеми знаходиться в залежності від нормативно-правового регулювання відносин в сфері дії фінансових установ, що відображено та закріплено в правових актах. Об'єктом регулювання в даному випадку є фінансова система, тобто акумулювання та подальший розподіл фінансових ресурсів, а також частково формування і функціонування фінансової системи, контроль за нею, суспільні відносини, що виникають в ході формування системи органів виконавчої влади галузевої компетенції; закріплення обов'язків суб'єктів підприємницької діяльності у взаємовідносинах з органами виконавчої влади; здійснення державного контролю та нагляду тощо.

На сьогодні законодавство України регулює певні відносини, які безпосередньо пов'язані з послугами у фінансовому секторі та навіть визначає саме поняття «фінансові послуги» як операції з фінансовими активами, що здійснюються в інтересах третіх осіб за власний рахунок цих осіб [2]. Діяльність Нацкомфінпослуг спрямована на захист прав споживачів фінансових послуг, що є одним із пріоритетних напрямків роботи вказаного державного органу. В державі розроблена Концепція захисту прав споживачів небанківських фінансових послуг в Україні та План заходів щодо її реалізації, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 січня 2010 р. [3]. В законодавстві не існує офіційного тлумачення поняття «споживач фінансових послуг». Закон України «Про захист прав споживачів» містить дефініцію поняття «споживач» – фізична особа, яка придбаває, замовляє, використовує або має намір придбати чи замовити продукцію для особистих потреб, безпосередньо не пов'язаних з підприємницькою діяльністю або виконанням обов'язків найманого працівника [4], що жодним чином не передбачає отримання фінансових послуг. Відсутність законодавче закріпленого терміну унеможливорює ефективну взаємодію між споживачем фінансових послуг та Нацкомфінпослуг щодо захисту прав отримувача фінансових послуг.

Відносини між споживачем фінансових послуг та позичальником оформлюються на підставі договорів позики, керуючись главою 71 Цивільного кодексу «Позика і кредит» [1], відповідно до якої ліцензія для залучення коштів не потрібна із одного боку, і яким визначені права та обов'язки боржника, позичальника ст. 1054 ЦК України, поручителя ст. 553-554 ЦК України (Договір поруки), та інші [1]. Це вказує, що в основі відносин є довірчі відносини у цивільному обороті України, які передбачені Декретом Кабінету Міністрів України «Про довірчі товариства» від 17 березня 1993 р. [5]. Вказані відносини не передбачають повноваження органів державної влади у сфері захисту прав споживачів фінансових послуг, що має негативний вплив у процесі захисту своїх прав споживачем фінансових послуг. І. В. Венедиктова наполягає на відсутності належного механізму регулювання й захисту слабкішої сторони в подібних правовідносинах [14, с. 10].

Існує думка, що види фінансових пірамід можна диференціювати: піраміди вкладників і фінансово-кредитні піраміди утримувачів інвестиційних цінностей. При цьому кредитно-фінансова піраміда визначається як економічна структура, в якій обсяг залучених в оборот цінностей в кожен новий період часу перевершує обсяг цінностей, залучених в попередній період [26, с. 11]. Кредитні спілки, союзи діють на підставі закону України «Про кредитні спілки» [6], згідно до статті 21 є установами взаємного кредитування, які приймають вступні та обов'язкові пайові та інші внески від членів спілки і кредитують членів спілки на прийнятних для тих умовах. Вказаним законом, зокрема статтею 12, передбачені обов'язки членів кредитної спілки, а обов'язки та відповідальність

керівництва спілки в Законі відсутні, порядок взаємодії спілок із державою законом не передбачений. Страхові компанії і недержавні пенсійні фонди діють згідно до закону «Про страхування» [7], акумулюють ресурси на підставі укладених контрактів, в яких обговорюються умови їх повернення вкладникам, і складають фінансові активи компанії-посередника. Вказаним законом також не передбачена відповідальність страховиків – фінансових установ, які виконують завдання, передбачені законом і Статутом. Недержавні пенсійні фонди, страховики та фінансові установи, згідно статті 5 закону [8] здійснюють інвестиційну діяльність відповідно до законодавства, що визначає особливості їх діяльності. Статтею 9 Закону зазначено, що основним правовим документом, який регулює взаємовідносини між суб'єктами інвестиційної діяльності, є договір (угода). Відповідальність осіб, які здійснюють інвестиційну діяльність в законі не визначена. Не можна не відзначити, що на фактор довіри до фінансових пірамід значно впливає реклама. Закон «Про рекламу» [9] містить ряд прогалин, зокрема в законі не зазначено прямої заборони на рекламу фінансових пірамід. В Законі присутня заборона використовувати засоби і технології, які діють на підсвідомість споживачів реклами, при цьому перелік цих технологій не уточнюється.

Аналіз чинного законодавства показав, що окремі положення, які регламентують і регулюють дії професійних суб'єктів на фінансових ринках недостатні для неможливості дії організаторів фінансових пірамід. Вважаємо, що недосконалість чинного законодавства щодо захисту прав інвесторів та відповідальності організацій, які надають фінансові послуги і здійснюють операції із коштами; відсутність механізму контролю та нагляду у сфері залучення коштів громадян є об'єктивною закономірністю, причинами та умовами створення фінансових пірамід, як шахрайських діянь із боку організаторів фінансових установ.

Висновки. В статті нами доведено, що фінансові піраміди – це протиправна діяльність фінансових установ, яка спрямована на залучення коштів від фізичних осіб. На наш погляд, саме недосконалість правового регулювання у фінансовій сфері фактично реально породжує можливості для застосування злочинних комбінацій. Досконала правова база помітно звужить поле для успішного здійснення злочинних посягань. Необхідно, по-перше, шляхом внесення зміни в чинне законодавство уточнити поняття «отримувач фінансових послуг», визнати його права; посилити вимоги обов'язків та відповідальності осіб, які є довіреними особами на дії з коштом вкладників. По-друге, на законодавчій і нормативній основі створити чіткий алгоритм фіксації прав на угоди з коштами та майном та інших дій господарюючих суб'єктів, щоб мінімізувати фактичний ризик шахрайських дій з боку організаторів фінансових установ. По-третє, необхідні механізми, що сприяють взаємодії між фінансовими установами та державою, вдосконалення регулювання та нагляду за кредитно фінансовою діяльністю фінансових установ з метою зниження шахрайських ризиків і вдосконалення системи заходів щодо захисту прав кредиторів і позичальників.

Вважаємо, що удосконалення чинного законодавства, що в даний час сприяє розвитку пірамідальних схем, призведе до: 1. Створення ефективних правових та організаційних бар'єрів, що перешкоджатимуть безліцензійній діяльності по залученню коштів населення; 2. Врегулювання питань, пов'язаних із встановленням відповідальності осіб, що надають послуги на фінансових ринках; 3. Посилення захисту прав і законних інтересів інвесторів та вкладників; 4. Встановлення більш жорстких вимог до поширення реклами фінансових послуг; згодом протидіятиме створенню фінансових пірамід в державі.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України № 435-IV від 16.01.2003 // Відомості Верховної Ради України, 2003. – № 41 (10.10.2003). – Ст. 356 (з наступними змінами та доповненнями).
2. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України : від 12.07.2001 р. № 2664-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 1. – Ст. 1 (з наступними змінами та доповненнями).
3. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції захисту прав споживачів небанківських фінансових послуг в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20

січ. 2010 р. № 135-р. // Урядовий кур'єр. – № 25 від 10.02.2010 (з наступними змінами та доповненнями).

4. Про захист прав споживачів : Закон України від 7.12.2000 р. № 1023-ХІІ // Відомості Верховної Ради. – 2001. – № 5-6. – Ст. 30 (з наступними змінами та доповненнями).

5. Про довірчі товариства: Декрет Кабінету Міністрів України // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 19. – Ст. 207. Зі змін і доп. згідно із Законом України № 90/95 від 14.03.95 // Відомості Верховної Ради України, 1993. – № 19 (11.05.93). – Ст. 207 (з наступними змінами та доповненнями).

6. Про кредитні спілки: Закон України № 2908-ІІІ від 20.12.2001 // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 15 (12.04.2002). – Ст. 101 (з наступними змінами та доповненнями).

7. Про страхування : Закон України № 85/96-ВР від 07.03.1996 // Урядовий кур'єр. – 1996. – № 72-73 (з наступними змінами та доповненнями).

8. Про інвестиційну діяльність: Закон України № 1560-ХІІ від 18.09.1991 // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 47 (19.11.91). – Ст. 646 (з наступними змінами та доповненнями).

9. Про рекламу : Закон України № 270/96-ВР від 03.07.1996 // Голос України. – 1996. – № 136 Цивільний (з наступними змінами та доповненнями).

10. История финансовых потрясений. От Джона Ло до Сергея Кириенко / А.В. Аникин. – М. : Олимп-бизнес, 2000.

11. Агасандян Г. Финансовые пирамиды и проблема дефицита госбюджета / Г. Агасандян. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mirkin.ru>.

12. Баланюк Л. Поняття та місце небанківської установи у фінансовій системі України / Л. Баланюк // Право України. – 2008. – № 3. – С. 47-51.

13. Белянин А.В. «Финансовые пирамиды» в переходной экономике с точки зрения теории игр / А.В. Белянин, О.Г. Исупова // Российская программа экономических исследований: научный доклад. – 2000. – № 10.

14. Венедіктова І.В. Договір довірчого управління майном в Україні: Навч. посібник. – Харків : Консум, 2004. – 214 с.

15. Вавулин Д.А. Финансовые пирамиды: понятие, механизм функционирования, примеры из мировой и отечественной практики, трансформация в условиях финансового кризиса / Д.А. Вавулин, В.Н. Федотов // Финансы и кредит. – 2009. – № 29 (365). – С. 56-61.

16. Гегель Г.В.Ф. Работы разных лет: в 2 т. / Г.В.Ф. Гегель. – М., 1971. – Т. 2.

17. Дорош О.Л. Небанківські фінансові інститути в економічній системі України : автореф. ... дис. канд. екон. наук: Львівський нац. університет ім. І. Франка / О.Л. Дорош. – Львів, 2003. – 22 с.

18. Дубровский С.В. Обменный курс рубля как результат денежной эмиссии, внешней торговли и блуждающих финансовых потоков / С.В. Дубровский // Экономика и математические методы. – 2002. – Т. 38. – № 2.

19. Енциклопедичний словник з державного управління / [уклад.: Ю.П. Сурмін, В.Д. Бакуменко, А.М. Михненко та ін.]. – К. : НАДУ, 2010. – 820 с.

20. Карташов В.Н. Юридические технологии – перспективные направления исследований в современной науке / В.Н. Карташов // Вестник Ярославского государственного университета. – 2008. – № 6.

21. Караулова І.С. Небанківські фінансові інститути на ринку фінансових послуг України : автореф. ... дис. канд. екон. наук: Київський нац. університет ім. Т. Шевченка / І.С. Караулова. – Київ, 2008. – 16 с.

22. Корнєєв В.В. Фінансові посередники: інституційна роль та інструментарій / В.В. Корнєєв // Фінанси України. – 2000. – № 2. – С. 223.

23. Костюк В.Н. Краткосрочные тенденции в экономике и феномен «финансовых пирамид» / В.Н. Костюк // Общественные науки и современность. – 1999. – № 4.

24. Миркин Я.М. Правонарушения на финансовом рынке: выявление, анализ и оценка ущерба: справочник для сотрудников правоохранительных органов / Под общ. ред. Г.С. Полтавченко. – М. : Альпина Бизнес-Букс, 2007.

25. Смирнов Э.А. Управленческие технологии как объект функционального аудита / Э.А. Смирнов. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.cfin.ru/press/management/1998-6/10.shtml>.
26. Топровер И.В. Кредит и кредитно-финансовые пирамиды : автореф. дис. ... д-ра экон. наук / И.В. Топровер. – СПб., 2009.
27. Хропанюк В.Н. Теория государства и права. Учебник для ВУЗов, 3-е издание доп. и испр. – М. : Изд-во «Интерстиль», «Омега-Л», 2008. – 384 с.
28. Ценова Т.Л. О проблеме финансовых пирамид // Теория и практика общественного развития. – 2011. – № 7. – С. 252–254.
29. Черненко А.К. Правовая технология как проблема общей теории государства и права // Современные проблемы юридической науки : Сб. ст. / Под ред. А.К. Черненко. – Томск : Изд-во Том. ун-та, 2000.
30. Чернявський С.С. Фінансове шахрайство: методологічні засади розслідування : монографія / С.С. Чернявський. – К., 2010. – 624 с.
31. Щур Б.В. Теоретичні основи формування та застосування криміналістичних методик: монографія / Б.В. Щур. – Х. : Харків юридичний, 2010. – С. 163.

ЯЩЕНКО А. М.,

кандидат юридичних наук, доцент
кафедри кримінально-правових дисциплін
(Харківський національний
університет внутрішніх справ)

УДК 343.242

ЗАСТОСУВАННЯ ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ ВИХОВНОГО ХАРАКТЕРУ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

На підставі аналізу положень XV розділу Загальної частини КК України досліджуються теоретичні аспекти індивідуалізації примусових заходів виховного характеру в процесі їх застосування, та окреслюються можливі напрями подальшого удосконалення норм, передбачених статтями 97 і 105 КК України.

Ключові слова: примусові заходи виховного характеру, застосування примусових заходів виховного характеру.

На основании анализа положений XV раздела Общей части УК Украины исследуются теоретические аспекты индивидуализации принудительных мер воспитательного характера в процессе их применения, и обозначаются возможные направления дальнейшего усовершенствования норм, предусмотренных статьями 97 и 105 УК Украины.

Ключевые слова: принудительные меры воспитательного характера, применение принудительных мер воспитательного характера.

Based on an analysis of the provisions of Section XV of the General Part of the Criminal Code of Ukraine the theoretical aspects of individualization compulsory educational measures in process of their application are investigated and possible directions of the further improvement of norms provided by Articles 97 and 105 of the Criminal Code of Ukraine are denoted.

Key words: coercive educational measures, application of coercive educational measures.

